

ایرانیان استانبول

کتاب «ایرانیان استانبول» با ترجمه و تالیف حسن حسرتی (عضو هیات علمی دانشگاه تهران) و به کوشش محمدحسین صادقی به تازگی از سوی نشر لوگوس به چاپ رسیده است. استانبول برای ایرانیان در دوره قاجار یکی از کانون‌های مهم تجددخواهی و نوگرایی است. این شهر به‌ویژه در عصر مشروطه‌خواهی، برپا و احرار و اصلاح‌گران ایرانی خانه دوم را داشت. در امان و دور از آزار و ستم دولت ایران، تاجران، بازرگانان، روزنامه‌نگاران و احرار زیادی در این شهر پناه گرفته و با ایجاد انجمن‌هایی کوشیدند از تلاش آزادی‌خواهی در ایران به‌اشکال گونه‌گون مادی و معنوی پشتیبانی کنند. این کتاب شامل جستارهایی در باب ایرانیان استانبول است. مقالات منتشر شده و آشنادهای که بیشتر آن‌ها به فعالیت‌های ایرانیان استانبول و مناسبات این دو کشور در جهات مختلف (از جمله مناسبات فکری) می‌پردازد. از حیث زمانی هم بیشتر گفتارها مربوط به دو قرن نوزدهم و بیست است. قرونیکه هر دو کشور با مشکل جدی به نام تجدد غربی روبه‌رو بودند. به همین روی این دو کشور مسلمان تا حدودی در این دوران برخلاف دوره‌های پیش از قاجار کنونی در ایران، به جهت آنکه در مقابل هم صف‌آرایی کنند. حالا دیگر هر دو کشور مسلمان همسایه باید با مسأله غرب فکری تکلیف خود را روشن می‌کردند. این موضوع، حیاتی‌تر از آن بود که همچنان خود را بسان دوره صفویه، افشاریه و زندیه درگیر منازعات خونین مرزی کنند. اینک غرب تمامیت هویت دینی و ملی و مشروعیت سیاسی حاکمیت آنان را به چالش کشیده بود. بنابراین ضروری بود از منازعات غرب میان خود ستکشیده و برپای پدیده نو ظهوری در زمان مدرنیته و مدرنیزاسیون با محوریت علم، مسیحیت، مآملات فکری و سیاسی عمیق داشته باشند. «ایرانیان استانبول» در هفت فصل به نام‌های «مشروطه ایران به روایت بزرگ»، «میرزا حسن خان معین‌الملک و سفارت عثمانی، «انجمن سعادت ایرانیان استانبول» و تحولات مشروطه ایران»، «میرزا رضا آق‌الدوله و سفارت عثمانی، «جمعیت اتحاد و ترقی و ایران»، «حزب عدالت و توسعه (سال‌های ۲۰۱۴-۲۰۲۰)» و «شماره تاریخ عثمانی» جمع‌آوری شده است. در پیش‌گفتار کتاب آمده است که «از جمله موضوعات شایان توجه در مناسبات ایران و عثمانی، «ایرانیان استانبول» است؛ مهاجراتی که رنج هجرت به جان خریده و با سکونت در استانبول و اشتغال به انواع فعالیت‌های سیاسی، فرهنگی و اقتصادی، صفحات درخشانی در تاریخ مناسبات این دو همسایه ورق زدند. در بیا که تاریخ این همسایگی هنوز آنچنان که شایسته است مورد توجه صاحب‌نظران قرار نگرفته است؛

ایران، اثری که پیش روی خوانندگان قرار دارد تلاش کوچکی است برای رفع این کاستی». کتاب «ایرانیان استانبول» در ۲۲۰ صفحه، با شمارگان ۳۰۰ نسخه و به قیمت یکصد و هشتاد هزار تومان منتشر شد.

محمدرضا آریانفر در گفت‌وگو با «آرمان ملی»:

اراده‌ای برای احیای ادبیات حماسی نیست

📌 ادبیات حماسی – اسطوره‌ای کهن

نمونه‌هایی در جهان دارد و در ایران شاهنامه بارزترین نمونه آن است. جعفر شمس‌تباری

از حماسه و اسطوره را منظر شما چیست؟

زایشگاه حماسه، اسطوره است و اسطوره از منظر مهرداد بهار، یک اصطلاح کلی و دربرگیرنده باورهای مقدس انسان در مرحله خاصی از تطورات اجتماعی است که در عصر جوامع به اصطلاح ابتدایی شکل گرفت و باورداشت مقدس همگان شد. برخی و نیز اعتقاد دارند که صحبت و تأکید مردم بر چگونگی و چسبندگی زایش و پدید آمدن پدیده‌هاست. بعضی هم اعتقاد دارند که اسطوره، واکنشی از ضعف و ناتوانی بشر در مواجهه با پدیده‌های او در رسیدن به آرزوها و ترس از حوادث و اتفاقات ناگهانی است و زمانی که تاریخ در این عرصه زبان پریده و ساکت می‌ماند، اینجا است که از میان خاسته و باورده‌ها، به بیان امثال و آفرینش‌ها، داستان‌ها و اسطوره‌ها، شیوه‌ها و زندگی زمان قبل از تاریخ می‌پردازد. شاید تعریفی که ژان پل سارتر از گزینش‌ناپایلیست داده، ما را به اهمیت این واژه عربی که وارداتی از فرهنگ یونان، نزدیک کند. می‌نویسد که مفهوم و معنای اسطوره به معنی مدینه فاضله بسیار نزدیک است و تفاوتشان فقط در این است که مدینه، تجسم ذهنی مردمان روشنفکر است در حالی که اسطوره، طرح عمیق طبقات فرودست جامعه است که پس از غرغره، مردم‌باور زندگی کرده و با اجرای مراسم و آیین‌ها، آن را زنده نگه داشته‌اند. اسطوره به‌نوعی گذشته تقدس‌آمیزی است که انسان‌های باستانی به آن باور عمیقی داشته‌اند. صطفی مستور هم اعتقاد دارد که نقش اسطوره بر خلاف حماسه، متعلق به منش انسانی آن است که همه‌شموبلیک و نمادین است با ناباشته‌ای از حقایق تاریخی، دینی و اخلاقی! پس می‌شود گفت که اسطوره تلاش انسان اولیه برای شناخت خود و جهان خود و پیرامون خودش است که در روندی طولانی، شناخت او در قالب اسفانه، حکایات و قصه‌ها، آوازه‌ها و سروده‌ها، باورها، نیایش‌ها و آیین‌ها بیان می‌کند. برای ختم این سوال، از استاد جلال‌الدین کزازی نقل می‌کنم که اسطوره، حماسه را می‌زاید و آن را راسخ و دامن خویش می‌پرواند و می‌بلانده‌اند. استادین و بنیادین جز از دل اسطوره برنی‌تواند آمد. حماسه تنها در فرهنگ و ادب مردمانی پدید می‌آید که تاریخ کهن و اسطوره‌ای دیرینه دارند. من هم همان‌که نوشته‌ام استاد کزازی تأمل بیشتری دارم که برای تاریخ دیرینه، صاحب ادبیات حماسی دارم و زمانی هستند که آگاه تاریخ، آقام ابراهیم، و یونانی و

